

Groene woorden, fossiele koers

Een analyse van ABP's beleggingsbeleid

Fossilvrij NL
Auteur: Hiske Arts
15 juli 2021

Er zit een wereld van verschil tussen de groene woorden van ABP, en het beleid zoals het daadwerkelijk wordt uitgevoerd. In dit discussiestuk gaan we in op de kritiekpunten die wij hebben op het beleggingsbeleid van ABP.

Wij hebben hierbij een focus op de beleggingen in kolen-, olie-, en gasbedrijven. We realiseren ons terdege dat duurzaamheid meer behelst en ook bijvoorbeeld biodiversiteit, ontbossing en de vleesverwerkingsindustrie aandacht verdient. Ook een analyse op de relatie tussen beleggingsbeleid en bijvoorbeeld mensenrechten zou meer aandacht moeten krijgen. Dit ligt echter buiten de scope van deze analyse. Wij richten ons in deze analyse op de fossiele investeringen van ABP, omdat ABP een van de grootste pensioenfondsen in de wereld is. ABP speelt daarmee een essentiële rol in het behalen van de klimaatdoelen, en kan zowel een aanjager als rem zijn op de transitie.

Inhoudsopgave

1.		
ABP laat na financiële stromen te verleggen en miskent divestment		4
A. ABP gebruikt divestment niet als instrument		4
B. ABP investeert in nieuwe fossiele projecten		6
C. ABP's beleid om kolen- en teerzandbedrijven af te bouwen schiet sterk te kort		7
D. ABP bouwt olie en gas nog niet af		7
E. ABP's insluitingsstrategie is oncontroleerbaar		8
F. ABP loopt achter op internationale pensioenfondsen		8
G. Het is financieel mogelijk, en zelfs verstandig om uit fossiel te stappen.		9
2.		
ABP maakt onvoldoende gebruik van de mogelijkheden die het heeft als aandeelhouder		12
A. ABP laat na om invloed uit te oefenen tijdens aandeelhoudersvergaderingen		12
B. ABP volgt redenering van fossiele industrie		13
C. ABP stelt geen concrete en toetsbare doelen voor het engagementbeleid		13
D. ABP verbindt geen consequenties als een bedrijf niet voldoet aan ABP's verwachtingen		14
E. Zelfs met de strategie 'engagement & dialoog' is het niet noodzakelijk om aandelen te bezitten		14
F. ABP zet engagement niet in bij banken en andere financiële instellingen.		15
G. Climate Action 100+ als sta-in-de-weg van ambitieuzer klimaatbeleid		15
H. Engagement werkt niet bij de fossiele sector		16
3.		
Het duurzaamheidsbeleid van ABP schiet tekort		18
A. De duurzaamheidscriteria in het beleggingsbeleid van ABP zijn boterzacht		18
B. ABP's reductiedoelstellingen schieten tekort		18
C. De rapportages, jaarverslagen en cijfers van ABP zijn niet volledig en vertonen inconsistenties		19
D. Meerderheid deelnemers wil dat ABP duurzaam belegt		20
Tot slot		22

1.

ABP laat na financiële stromen te verleggen en miskent divestment

A. ABP gebruikt divestment niet als instrument

Om gevaarlijke klimaatverandering tegen te gaan, is een buitengewoon snelle overgang naar een koolstofarme samenleving nodig. Om de wereldwijde temperatuurstijging tot 1,5 °C te beperken is een wereldwijde reductie van minimaal 49 procent in broeikasgasemissies tegen 2030 noodzakelijk, en moet de uitstoot in 2050 *netzero* zijn. Zelfs in dat scenario is er een aanzienlijke kans (50 procent) dat de temperatuur toch meer stijgt. Het is dus noodzakelijk dat de absolute uitstoot van fossiele brandstoffen drastisch verminderd wordt, en we versneld de overstap maken naar hernieuwbare energie.¹

Pensioenfondsen wereldwijd kunnen met hun astronomische vermogen van 32 biljoen dollar² (dus 32.000 miljard dollar) een gigantisch gewicht in de schaal leggen. Volgens het rapport van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) vereist de beperking van de temperatuurstijging tot 1,5 °C “a major reallocation of the investment portfolio”.³ Voor de pensioensector zijn er veel redenen om zich maximaal in te zetten voor een maximale temperatuurstijging van 1,5 °C. Pensioenfondsen investeren immers voor de toekomst, en zouden daarom de leefbaarheid van de wereld voorop moeten stellen. Wat heb je immers aan een pensioen in een onleefbare wereld? Daarnaast brengt volgens De Nederlandse Bank (DNB) klimaatverandering grote financiële risico's mee voor de investeringen van pensioenfondsen, ook buiten de energiesector.⁴ Op dit moment zitten we op koers voor een temperatuurstijging van 3 graden of meer aan het eind van deze eeuw.⁵ Daarom is het noodzakelijk dat de pensioensector grote stappen gaat zetten.

Wetenschappelijk onderzoek en het recente IEA-rapport laat zien dat exploratie en ontwikkeling van nieuwe fossiele projecten niet passen binnen een 1,5 graden scenario. Om dit te realiseren is er een grootschalige omslag nodig, qua financiële stromen, qua beleid, wetten, en nieuwe maatschappelijke normen. Juist pensioenfondsen hebben hier een belangrijke rol in te spelen.

Door te divesteren kan een vermogensbeheerder een krachtig signaal afgeven. Het geeft daarmee aan dat het niet langer in bedrijfstukken wil investeren waardoor de leefbaarheid van de wereld op het spel komt te staan. Hiermee wordt de reputatie van het desbetreffende bedrijf of zelfs de gehele fossiele sector aangetast en de legitimiteit onder druk gezet. Een fossiel bedrijf heeft een *social*

¹ IPCC Special Report Global Warming of 1.5 °C, 2018. <https://www.ipcc.ch/sr15/chapter/spm/>

² Secretary-General's address at Columbia University: "The State of the Planet"

<https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-12-02/address-columbia-university-the-state-of-the-planet>

³ IPCC Special Report Global Warming of 1.5 °C, 2018. “Mitigation Pathways compatible with 1.5 °C in the context of sustainable development”. <https://www.ipcc.ch/sr15/chapter/chapter-2/>

⁴ Zie rapport van DNB: De Nederlandse financiële sector veilig achter de dijken? Een nadere verkenning naar klimaatgerelateerde financiële risico's, 2017,

<http://docplayer.nl/57362231-De-nederlandse-financiele-sector-veilig-achter-de-dijken-een-nadere-verkenning-naar-klimaatgerelateerde-financiele-risico-s.html>

⁵ Trouw, 9 december 2020,

<https://www.trouw.nl/duurzaamheid-natuur/coronadip-in-uitstoot-co2-is-verwaarloosbaar-wereld-koerst-af-op-3-graden-warmer~b4b73b7d/>

license to operate nodig om effectief te kunnen opereren, contracten te krijgen, te kunnen lobbyen en invloed te kunnen uitoefenen. Gezien de zeer beperkte investeringen van de fossiele sector in hernieuwbare energie, heeft deze sector groot belang bij de status quo. De grote investeringen die de fossiele sector doet in marketing, advertenties en sponsoring laten zien dat de sector de goodwill van een samenleving nodig heeft. Er is een grote maatschappelijke en culturele verandering nodig om een forse afname in fossiele productie te bewerkstelligen. Hiervoor zijn nieuwe wetten, regelgeving en een nieuwe economie nodig, en dat vereist weer voldoende draagvlak. Door als pensioenfonds van de publieke sector grenzen aan te geven en te divesteren uit fossiele bedrijven wordt de reputatie van de fossiele industrie aangetast, de social license ingetrokken en zo bijgedragen aan de noodzakelijke transitie.

Daarnaast heeft divestment potentieel financiële consequenties, zowel direct als indirect. Banken, beleggers en verzekeraars verstrekken immers het kapitaal dat een bedrijf nodig heeft om te opereren. Nieuwe fossiele projecten worden door circa negentig procent gefinancierd door leningen van banken en obligaties (waar ABP er veel van bezit). Als het moeilijker of duurder wordt voor bedrijven om leningen te krijgen, komt hun winstgevendheid onder druk te staan. Dit wordt door Shell zelf ook benadrukt: “Some groups are pressuring certain investors to divest their investments in fossil fuel companies. If this were to continue, it could have a material adverse effect on the price of our securities and our ability to access equity capital markets.”⁶ Hoe meer instellingen in een land divesteren, hoe moeilijker het wordt voor olie en gasbedrijven om in het desbetreffende land aan kapitaal te komen.⁷ Ook uit een lobbybrief afkomstig van de fossiele industrie blijkt dat de opkomst van duurzaam beleggen het moeilijker heeft gemaakt voor de sector om aan kapitaal te komen.⁸ Vandaar dat de fossiele industrie intensief heeft gelobbyd voor een nieuwe wet zodat “activism regarding pension plans” niet zou leiden tot een investeringsstop in de fossiele sector. Divestment uit de fossiele sector zorgt dus dat het moeilijker wordt voor deze bedrijven om aan kapitaal voor nieuwe fossiele projecten te komen, en daarmee draagt het bij aan het beteugelen van de klimaatcrisis.

Divesteren uit de fossiele industrie wordt daardoor door het Potsdam Instituut benoemd als een van de ‘social tipping points’ die onontbeerlijk zijn voor het 1,5 graden-doel van het Parijs-akkoord omdat het - versterkt door andere maatschappelijke interventies die investeren in fossiel onaantrekkelijk maken - een verschuiving in de financiële markt veroorzaakt van fossiel naar duurzaam. Dit kan een grote rol spelen in de benodigde versnelde afname van de uitstoot van broeikasgassen (jaarlijks 7% en meer).⁹ Enkel het advies van de Centrale Bank uit Noorwegen om te divesteren uit de fossiele

---

⁶Shell (2018) Annual Report 2017:

https://reports.shell.com/annual-report/2017/servicepages/downloads/files/strategic_report_shell_ar17.pdf

⁷ Cojoianu, T. et al. (2019a) ‘Does the Fossil Fuel Divestment Movement Impact New Oil & Gas Fundraising?’, SSRN Electronic Journal, pp. 1–33. <https://academic.oup.com/joeg/article/21/1/141/6042790>

⁸ David Sirota, “A New Trump Rule Tries to Help Big Oil Crush the Climate Movement”, 6 augustus 2020, <https://www.jacobinmag.com/2020/08/climate-crisis-big-oil-trump>

⁹ Uit onderzoek van het Potsdam Institute for Climate Impact Research blijkt dat divestment kan leiden tot een val van de aandelenprijs, en daarmee de *tipping point* kan zijn voor de transitie van een op fossiele brandstof gebaseerde economie naar een economie gebaseerd op hernieuwbare energie. Simulaties laten zien dat een keuze tot divestment van slechts 9 % van de investeerders dit proces in gang kan zetten.

Ewers, Donges, Heitzig and Peterson (2019) Divestment may burst the carbon bubble if investors’ beliefs tip to anticipating strong future climate policy:

https://www.researchgate.net/publication/331246269_Divestment_may_burst_the_carbon_bubble_if_investors_beliefs_tip_to_anticipating_strong_future_climate_policy

industrie leidde al tot een daling van de koersen.¹⁰ Juist grote investeerders die divesteren uit de fossiele industrie en dit publiekelijk aankondigen kunnen een verandering teweeg brengen. Het argument dat ABP gebruikt, dat het geen nut heeft om te divesteren omdat dan een ander er in stapt is dus zeker voor een grote investeerder als ABP niet waar. Zoals econoom Ellen Quigley zegt: “So while selling listed companies’ shares doesn’t normally affect companies directly, if it’s announced publicly and produces a global shift in the moral perceptions of these industries, then divestment can chart a different route towards efficacy.”¹¹ Het gegeven dat fossiele bedrijven enerzijds divestment als een bedreiging zien en anderzijds uitgesproken voorstander zijn van shareholder engagement is an sich al veelzeggend.

Door als pensioenfonds te divesteren, laat een pensioenfonds merken dat fossiele brandstof schadelijk is en tot het verleden behoort. Daarmee draagt divesteren bij aan de noodzakelijke omslag in sociale normen (ook een social tipping point). Deze omslag is nodig voor een nieuw normaal waarin de duurzame keuze de vanzelfsprekende norm is. Op die manier wordt de veranderkracht van de maatschappij geactiveerd, wat veel emissies zal besparen. Zowel omdat mensen duurzamer gaan leven en het draagvlak voor klimaatbeleid vergroot wordt.

B. ABP investeert in nieuwe fossiele projecten

Veel van de fossiele bedrijven waarin ABP investeert, zetten in op nieuwe exploratie. Volgens het recente onderzoek van IEA (mei 2021) zijn nieuwe fossiele projecten niet in lijn met 1,5 graden, maar toch investeert ABP hier fors in.

Zo investeert ABP in verschillende bedrijven die zelfs nieuwe kolenmijnen openen of uitbreiden. Voorbeelden hiervan zijn Coal India, Glencore, Ameren Corp, BHP en Whitehaven.¹² Het Australische bedrijf Whitehaven is bijvoorbeeld van plan een kolenmijn uit te breiden. Australische jongeren zijn een rechtszaak begonnen tegen deze uitbreiding.¹³ Desondanks blijft ABP in dit bedrijf investeren, en heeft het zelfs geen steun gegeven aan klimaatresoluties bij dit bedrijf.

Ook investeert ABP in Enbridge, een Canadees bedrijf dat betrokken is bij de uitbreiding van een pijplijn voor teerzandolie. Hoewel ABP in de eigen position paper aangeeft dat bij teerzand veel broeikasgassen vrij komt, en het daarom vanaf 2025 stapsgewijs uit teerzandbedrijven wil gaan, is ABP natuurlijk te laat als het nu juist in bedrijven investeert die hiervoor nieuwe infrastructuur aanlegt die nog tientallen jaren gebruikt zou worden.

---

¹⁰ The Guardian, 16 november 2017, “World’s biggest sovereign wealth fund proposes ditching oil and gas holdings”:

<https://www.theguardian.com/business/2017/nov/16/oil-and-gas-shares-dip-as-norways-central-bank-advises-osl-o-to-divest>

¹¹ Ellen Quigley, “Stock Picking for Humanity”, 29 juni 2021, <https://aeon.co/essays/here-are-responsible-shareholder-tactics-that-actually-work>

¹² Zie bijvoorbeeld dit rapport over het kolenbeleid van Blackrock. ABP hanteert soortgelijke uitsluitingscriteria als Blackrock: Reclaim Finance, One Year On, Blackrock still addicted to fossil fuels. 2021: <https://reclaimfinance.org/site/wp-content/uploads/2021/01/OneYearOnBlackRockStillAddictedToFossilFuels.pdf>

¹³ Reuters, “Australian teens lead class action against Whitehaven's coal mine expansion”, 1 maart 2021 <https://www.reuters.com/article/us-australia-coal-environment-idUSKCN2AT1JW>

Tot slot investeert ABP in olie- en gasbedrijven die nieuwe fossiele projecten opzetten. Juist de financiële sector is in staat om hier een grens te trekken, en zo duidelijk te maken dat nieuwe fossiele exploratie onverenigbaar is met een leefbare, rechtvaardige wereld.

C. ABP's beleid om kolen- en teerzandbedrijven af te bouwen schiet sterk te kort

ABP heeft slechts toegezegd om enkel bedrijven die meer dan dertig procent van hun omzet uit kolen of meer dan twintig procent uit teerzanden halen uiterlijk in 2025 uit te sluiten. Door deze percentages te hanteren, blijft ABP in de praktijk in grote, gediversificeerde bedrijven uit deze zeer vervuilende sectoren investeren. Uit een onderzoek van Reclaim Finance blijkt dat ABP / APG met de kolencriteria die het hanteert tekort schiet.¹⁴

Andere pensioenfondsen hanteren veel strengere criteria. Het Zweedse pensioenfonds AP2 hanteert bijvoorbeeld een criterium van van 1 procent.¹⁵ Ook de termijn die ABP hanteert (pas in 2025 afgebouwd zijn) is rijkelijk laat: andere pensioenfondsen hebben nu al de kolenportefeuille afgebouwd.

ABP geeft in een persbericht aan onlangs acht elektriciteitsbedrijven met plannen voor nieuwe of grotere kolencentrales te hebben uitgesloten. Hoewel dit bericht is toe te juichen, blijkt bij nadere bestudering van de cijfers dat ABP amper aandelen van deze bedrijven had. ABP bezat bijvoorbeeld minder dan een miljoen aandelen in Kepco in 2019 (in 2016 nog 55 miljoen). De verkoop had dus al grotendeels plaatsgevonden voordat KEPCO bekend maakte de kolencentrale te willen uitbreiden. Ook uit de andere bedrijven waar ABP uit zou zijn gestapt, blijkt dat ABP hier al jaren geen aandelen van had. Dit betekent dat de bewering “dat ABP sinds 2019 ons belang in acht bedrijven vanwege plannen voor nieuwe of grotere kolencentrales” heeft verkocht, niet overeenkomt met de cijfers die beschikbaar zijn. Deze berichtgeving lijkt op greenwashing.

ABP geeft aan uit deze bedrijven te zijn gestapt vanwege de plannen voor nieuwe of grotere kolencentrales van deze bedrijven, ondanks de bezwaren van ABP. Uit de cijfers die wij in ons bezit hebben waren deze aandelen echter al eerder verkocht, of waren niet eens in het bezit van ABP. Bijvoorbeeld:- Kepco: ABP had eind 2018 voor 13 miljoen aan aandelen van Kepco (in 2017: 18 miljoen, in 2016 55 miljoen). En in 2019 onder de miljoen. De verkoop heeft dus al grotendeels plaatsgevonden voordat KEPCO bekend maakte te gaan uitbreiden.

In de praktijk investeert ABP nog steeds in bedrijven met de grootste uitstoot, in bedrijven die nieuwe kolenmijnen openen dan wel uitbreiden en in bedrijven die van plan zijn om te boren in het Noordpoolgebied.

D. ABP bouwt olie en gas nog niet af

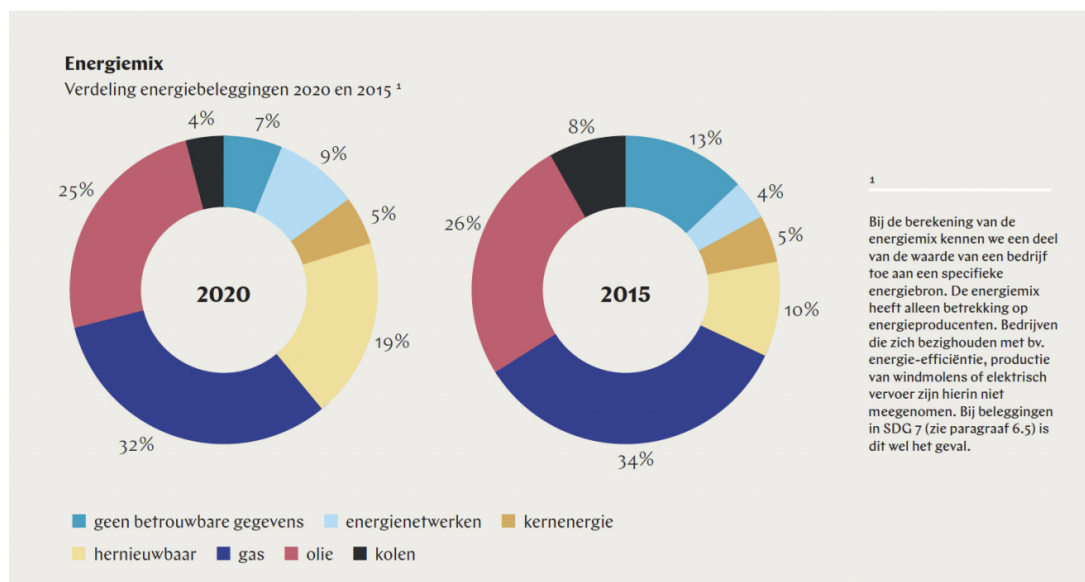
Uit het verslag ‘duurzaam en verantwoord beleggen’ van APG blijkt dat de energieportefeuille grofweg gelijk is gebleven tussen 2015 en 2020¹⁶. Beleggingen in kolen zijn wel afgenomen van 8 naar 4

¹⁴ Reclaim Finance, SLOW BURN: The asset managers betting against the planet, april 2021, https://reclaimfinance.org/site/wp-content/uploads/2021/04/Slow_Burn_RF_FINAL_ENG.pdf

¹⁵ IPE, “AP2 dumps fossil fuels as part of EU Paris-aligned benchmark take-up”, 10 december 2020, <https://www.ipe.com/news/ap2-dumps-fossil-fuels-as-part-of-eu-paris-aligned-benchmark-take-up/10049524.article>

¹⁶ APG, Verslag Verantwoord Beleggen 2020, <https://apg.nl/nl/publicatie/2020-doorpakken-op-duurzame-ambities/>

procent. De huidige verhouding is nog steeds 3,2 meer in fossiel dan hernieuwbaar. Deze cijfers zijn afkomstig van uitvoerder APG in plaats van ABP. In het meest recente jaarverslag van ABP ontbreken deze cijfers. Het bevestigt echter het beeld dat ABP al jarenlang de olie en gasportefeuille niet afbouwt.

E. ABP's insluitingsstrategie is oncontroleerbaar

ABP zegt een 'insluitingsstrategie' te hanteren waarin het bedrijven indeelt in 'koplopers', 'achterblijvers' en 'beloftes', en kán daarmee uit achterblijvers divesteren. Daarentegen kan een achterblijver ook een belofte worden. Uit het jaarverslag van ABP blijkt dat maar liefst 87 procent van de bedrijven waar het in investeert wordt bestempeld als voorloper. Dit roept ernstige twijfels op over de term koploper. Van achterblijvende bedrijven is het makkelijk om ze te verschuiven naar de categorie 'belofte' waardoor er nog steeds in geïnvesteerd kan worden, na een ontransparant engagementtraject. Deze indeling is niet openbaar of op enige wijze te controleren. Het resultaat van deze indeling is in ieder geval dat ABP nog steeds investeert in bedrijven als ExxonMobil, Glencore en Chevron.

Daarnaast is deze strategie van indeling in koplopers, achterblijvers en beloftes problematisch voor een sector die in zijn geheel achter blijft. De fossiele sector investeert op dit moment 4,1% in hernieuwbare energie en CCS, tegenover dus 95,9% in fossiel.¹⁷ De constatering dat een bedrijf op vergelijkbare bedrijven voorloopt heeft geen waarde als geen van de bedrijven hun beleid in lijn hebben gebracht om de doelen uit het Parijs-akkoord te halen.

F. ABP loopt achter op internationale pensioenfondsen

In tegenstelling tot ABP, divesteren andere pensioenfondsen wel geheel of gedeeltelijk uit fossiele bedrijven. De Zweedse pensioenfondsen AP1 en AP2 divesteren de facto uit de gehele fossiele

¹⁷ Zie deze tweet van Simon Evans, <https://twitter.com/DrSimEvans/status/1400386609305038852?s=20>

sector.¹⁸ Ook New Yorkse pensioenfondsen hebben gedivesteed uit een groot deel van hun fossiele portefeuille.¹⁹ Het Noorse Governmental Pension Fund Global maakte in juli 2019 bekend gedeeltelijk te divesteren, net als het Deense MP Pension die de aandelen van grote fossiele bedrijven verkoopt, waaronder Shell en ExxonMobil. Ook NEST, het grootste Britse pensioenfonds maakte recent bekend aandelen van kolen-, schaliegas- en bedrijven die boren in het Noordpoolgebied te verkopen.²⁰

Ook in Nederland besluiten vermogensbeheerders steeds meer bedrijven of takken uit te sluiten. Onlangs kondigde het pensioenfonds voor de metaalsector PMT aan dat het aandelen van ExxonMobil had verkocht, aangezien het engagementtraject tot onvoldoende resultaten heeft geleid.²¹ Het huisartsenpensioenfonds SPH is uit Shell gestapt.²² ABP blijft bij deze ontwikkelingen achter lopen.

G. Het is financieel mogelijk, en zelfs verstandig om uit fossiel te stappen.

Fossilvrij NL en Groen Pensioen hebben SWF Global Data Platform onderzoek laten uitvoeren naar de beleggingsportefeuille van ABP. Hierin stond de vraag centraal: wat als ABP wel gehoor had gegeven aan onze oproep en eind 2016 uit alle fossiele brandstoffen zou zijn gestapt, en dat geld in bestaande groene investeringen had gestoken? Uit deze analyse blijkt dat als ABP per 31 december 2016 uit kolen, olie en gasbedrijven was gestapt, en al dat vrijgekomen geld in hernieuwbare energie had gestopt, dan had ABP nu 25 miljard meer kunnen hebben. Dit zou 5 procent extra vermogen hebben betekend in juni 2020.

In ons onderzoek hebben wij juist naar verschillende tijdframes gekeken: dus wat waren de gevolgen voor het resultaat als ABP in 2016, 2017, 2018, of 2019 uit fossiel zou zijn gestapt. We namen hiervoor als ankerpunt 31 december 2020. Daarnaast hebben we gekeken naar het eikpunt juni 2021, om te onderzoeken of de resultaten komen door het atypische coronajaar. De resultaten echter laten consistent zien dat de groene portefeuille het in iedere tijdframe beter zou hebben gedaan, dan de fossiele portefeuille. De groene portfolio deed het 86% (1 jaar), 177% (2 jaar), 241% (3 jaar), 398% (4 jaar) en 337% (4,5 jaar) beter dan de fossiele portfolio. Wij hebben gekeken naar de cijfers vanaf 2016, het jaar na het sluiten van het Parijs Akkoord.

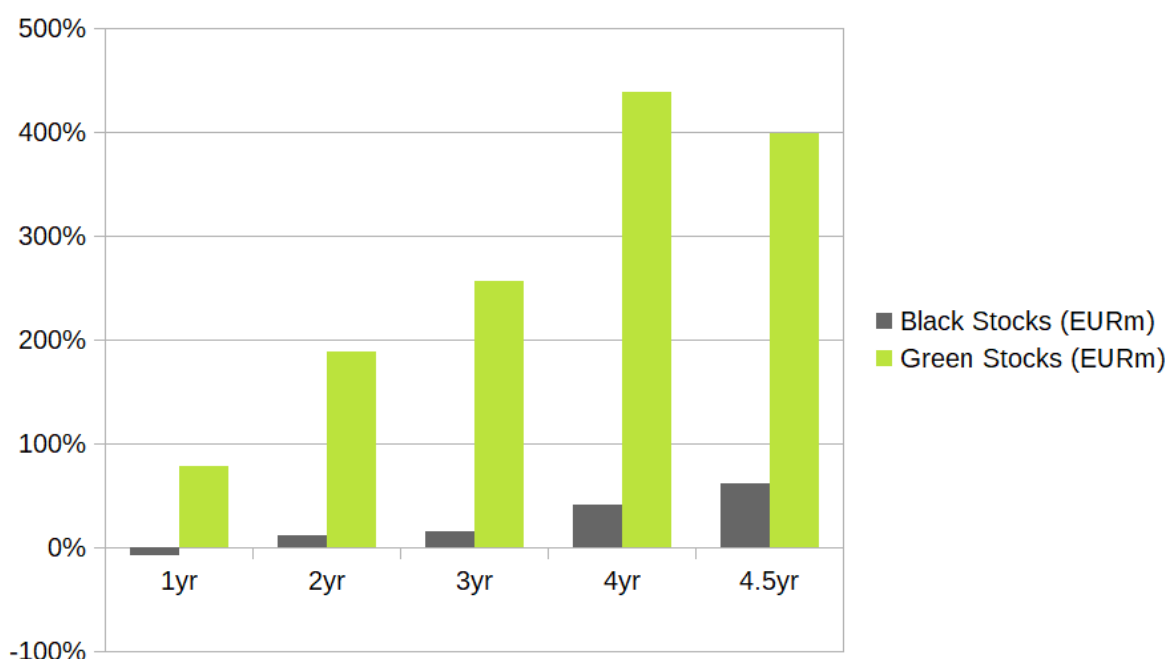
¹⁸ AP2 heeft zijn portfolio in lijn gebracht met de EU Paris-Aligned Benchmarks (PAB). “As their name suggests, the Paris-Aligned Benchmarks have stricter demands, including alignment with the Paris Climate Agreement global warming targets and a 50% lower weighted average GHG (greenhouse gas) intensity than the investable universe, and they are designed for institutions whose clear goal is to actively support the transition to a climate-sustainable world where global warming is limited to 1.5°C above pre-industrial levels.” Zie: IPE, 10 december 2020, “AP2 dumps fossil fuels as part of EU Paris-aligned benchmark take-up” <https://www.ipe.com/news/ap2-dumps-fossil-fuels-as-part-of-eu-paris-aligned-benchmark-take-up/10049524.article>

¹⁹ Huffington Post, New York Becomes The First State To Divest From Oil And Gas, 9 december 2020, https://www.huffpost.com/entry/new-york-divest-oil-gas_n_5fcfd5fc5b626e08a2d754d

²⁰ The Guardian, “UK's biggest pension fund begins fossil fuels”, 29 juli 2020 <https://www.theguardian.com/environment/2020/jul/29/national-employment-savings-trust-uks-biggest-pension-fund-divests-from-fossil-fuels>

²¹ Persbericht PMT, PMT verkoopt belang in ExxonMobil: onvoldoende voortgang in klimaattransitie, 7 januari 2021: <https://www.pmt.nl/over-pmt/nieuws/berichten/pmt-verkoopt-belang-in-exxonmobil/>

²² Nieuwsbericht SPH, gepubliceerd op 15 april 2021, <https://www.huisartsenpensioen.nl/nieuws/beleggen-in-gezonde-toekomst-2021/>

De resultaten uit dit onderzoek komen niet uit de lucht vallen. Uit eerder onderzoek van SWF Global Data Platform naar het Noorse Staatsfonds kwamen soortgelijke resultaten.²³ Ook onderzoek van Bert Scholten en Plantinga toont aan dat fossiele investeringen niet beter renderen dan vergelijkbare niet-fossiele bedrijven met eenzelfde risico-profiel.²⁴ En ook uit twee losse analyses van vermogenbeheerders BlackRock en Meketa blijkt zelfs dat een fossielvrije portefeuille het beter doet dan een portfolio met fossiel erin.²⁵

ABP geeft in een reactie aan dat dit wijsheid achteraf is. Nu zouden wij natuurlijk als weerwoord kunnen geven dat wij dit toen ook al adviseerden, maar belangrijker is juist dat we nu naar de toekomst moeten kijken. De energietransitie moet en gaat nu versnellen, en dan is het zeker niet de verwachting dat fossiele bedrijven het de komende tijd beter gaan doen. Daarbij lopen pensioenfondsen risico op *stranded assets*, zeker als steeds meer overheden het klimaatbeleid aanscherpen. Zoals DNB in zijn jaarverslag van 2020 zegt: “door klimaatbeleid, technologische ontwikkelingen en veranderende voorkeuren van consumenten kunnen leningen aan en beleggingen in sectoren die veel CO2 uitstoten veel sneller dan verwacht minder waard worden”.²⁶

²³ Reuters, “Oil and gas stocks carry \$126 bln cost for Norway’s sovereign fund - research”, 4 juni 2021: <https://www.reuters.com/business/energy/oil-gas-stocks-carry-126-bln-cost-norways-sovereign-fund-research-2021-06-02/>

²⁴ Auke Plantinga & Bert Scholtens (2020) The financial impact of fossil fuel divestment, Climate Policy, DOI: [10.1080/14693062.2020.1806020](https://doi.org/10.1080/14693062.2020.1806020)

²⁵ IEFAA, “Major investment advisors BlackRock and Meketa provide a fiduciary path through the energy transition” 22 maart 2021, <https://ieefa.org/major-investment-advisors-blackrock-and-meketa-provide-a-fiduciary-path-through-the-energy-transition/>

²⁶ Jaarverslag DNB, 22 maart 2021, <https://www.dnb.nl/publicaties/publicaties-dnb/jaarverslagen/jaarverslag-2020/>

ABP investeert nog steeds 3,5 keer meer in fossiele bedrijven dan in groene bedrijven. Dit onderzoek toont aan dat ABP niet langer het rendement als reden kan gebruiken om langer te blijven investeren in de fossiele industrie. ABP's consistente fossiele investeringskeuzes heeft nadelig uitgedrukt voor het financiële rendement in het verleden. Met de wereld die zich steeds meer richting een duurzame samenleving beweegt, is niet de verwachting dat dit in de toekomst gaat veranderen. Investeren in fossiel is financieel onverstandig, naast de ingrijpende en nadelige gevolgen voor milieu, klimaat en mensenrechten.

ABP zou moeten reflecteren op hoe hun investeringen sinds het sluiten van het akkoord van Parijs juist de fossiele industrie heeft gestimuleerd, in plaats van hoe het juist hernieuwbare had kunnen stimuleren. Als groot voorstaanstaand pensioenfonds - de grootste van Europa - laat ABP na om een aanjager te zijn van de noodzakelijke financiële transitie.

2.

ABP maakt onvoldoende gebruik van de mogelijkheden die het heeft als aandeelhouder

ABP zegt in voornamelijk in te zetten op engagement en dialoog. ABP maakt echter niet serieus gebruik van de rechten en mogelijkheden die het als aandeelhouder heeft.

A. ABP laat na om invloed uit te oefenen tijdens aandeelhoudersvergaderingen

Uit de analyse van het stemgedrag van ABP blijkt dat ABP vaak nalaat om in te stemmen met resoluties op aandeelhoudersvergaderingen bij fossiele bedrijven, met name waar er wordt opgeroepen om het beleid op korte, middellange en lange termijn in lijn te brengen met de doelstellingen van het Akkoord van Parijs. Hierbij is het extra opmerkelijk dat ABP bij niet-fossiele bedrijven overwegend wél klimaatresoluties steunt, terwijl het dit dus bij fossiele bedrijven juist niet doet. Uit een onderzoek dat Fossilvrij NL in januari 2021 heeft uitgevoerd blijkt dat ABP slechts 21 procent van de resoluties ondersteunt waarin een fossiel bedrijf wordt gevraagd doelstellingen in lijn met Parijs te stellen.²⁷ Daarnaast stemt het tegen alle resoluties bij banken waarin een bank wordt gevraagd om Paris-aligned te zijn. Hierin wijkt het af van bijvoorbeeld PGGM, dat wel de meeste resoluties steunt.²⁸ In 2021 gaf ABP geen steun aan de aandeelhoudersresoluties van Follow This bij Shell, BP en Equinor, en steunde het juist de koers van deze oliereuzen.

Als stemverklaring geeft ABP aan dat het resoluties niet steunt, omdat het in gesprek al resultaten heeft geboekt.²⁹ Deze tegenstelling is niet goed te volgen en doet vermoeden dat de doelen van dit gesprek achter gesloten deuren anders zijn dan wat er met de resoluties beoogd wordt. Anders is er namelijk geen reden om dat wat in een gesprek gezegd wordt te bekrachtigen tijdens een stemming op een aandeelhoudersvergadering. Zolang de aangekondigde ambities van fossiele bedrijven te kort schieten om in lijn te zijn met het Parijs-Akkoord, zoals het geval is bij de plannen van BP, Shell, Total en Equinor, is het noodzakelijk dat een bedrijf wordt opgeroepen om de ambities aan te scherpen. Indien ABP zijn steun aan het Akkoord van Parijs serieus neemt, is het niet uit te leggen dat het dergelijke resoluties niet steunt.

Daarnaast dient ABP zelf meestal geen moties in, en wendt zijn stemrecht niet consequent aan om klimaatbeleid af te dwingen door tegen de benoeming van bestuur en RvC te stemmen of tegen de goedkeuring van een jaarverslag te stemmen. Ook steunt ABP bijvoorbeeld de inkoop van eigen aandelen. Deze inkoop wordt gedaan om aandeelhouders tevreden te stellen, terwijl Shell juist zou moeten investeren in de transitie naar hernieuwbare energie. In de VS waren dergelijke 'buybacks' tot in de jaren tachtig verboden, omdat dit als marktmanipulatie werd beschouwd. ABP steunt op de aandeelhoudersvergadering van Shell in 2021 desalniettemin deze inkoop van eigen aandelen.

²⁷ Fossilvrij NL, "Aanjager of Obstakel. Een analyse van ABP's rol in de energietransitie, 18 februari 2021, <https://gofossilfree.org/nl/abp-stemt-tegen-meeste-klimaatresoluties-bij-fossiele-bedrijven/>

²⁸ Hoewel wij geen analyse van het stemgedrag van PGGM hebben gemaakt, blijkt uit het rapport van Shareaction dat PGGM 95% van de opgenomen klimaatresoluties uit dat rapport ondersteunt. Zie: ShareAction, "Voting Matters", 2020, <https://shareaction.org/research-resources/voting-matters-2020/>

²⁹ Zie bijvoorbeeld deze tweets van ABP over de klimaatresolutie bij Total: <https://twitter.com/abpensioen/status/1334139048290643968?s=20>

Uit onderzoek blijkt dat engagement veel effectiever is wanneer het gepaard gaat met een actief divesteringsbeleid.³⁰ Zolang ABP en andere institutionele beleggers echter niet bereid zijn tot het verbinden van consequenties aan onbereidheid om beleid in lijn met het Parijs-Akkoord te brengen, kunnen fossiele bedrijven ongestraft vasthouden aan plannen die niet in lijn liggen met de doelstellingen van het Parijs-Akkoord.³¹ Engagement verwordt op deze manier een vrijblijvende uitwisseling van ideeën.

B. ABP volgt redenering van fossiele industrie

Uit de stemverklaringen die ABP geeft voor de reden dat het de koers van Shell volgt, en niet de Follow This-resoluties, valt op dat ABP ieder jaar het narratief van de Shell volgt.³² Dus pas toen Shell inzag dat ze rekenschap over scope 3 moesten geven, ging ABP ook om en werd het een voorstander van scope 3 reductiedoelstellingen. En in de stemverklaring van 2021 - nadat ABP zich wederom onthouden had van Follow This - volgt ABP Shell's narratief dat er meerdere wegen zijn om *Paris' alignment* te halen, en dat dit niet via de weg van reductie hoeft te gaan.

Dit brengt ons bij de vraag: APG is een organisatie van beleggers, waarom zouden zij de partij zijn die via engagement de fossiele sector in de juiste richting kan laten bewegen? En is deze beweging die APG de fossiele industrie op duwt de juiste?

Dat ABP toestemming gaf dat bestuurslid Menno Snell ook voorzitter van NOGEPa, de Nederlandse gas- en olieindustrie mocht worden laat zien hoe vervlochten deze werelden zijn. Pas na druk vanuit Fossilvrij NL, deelnemers en het verantwoordingsorgaan besloten ABP en Menno Snel dat deze dubbelfunctie niet wenselijk was, en trad Menno Snel af bij ABP.³³

C. ABP stelt geen concrete en toetsbare doelen voor het engagementbeleid

Hoewel ABP aangeeft dat het van de fossiele bedrijven waar het in investeert verwacht dat het de uitstoot 'drastisch vermindert'³⁴, is dit niet gespecificeerd, noch is het duidelijk wanneer een grens is bereikt, en het de aandelen en obligaties van de hand doet en divesteert.

Climate Action 100+, waar ABP bij aangesloten is, heeft een net zero benchmark gemaakt van 'focus companies'. Uit deze analyse blijkt dat geen van de oliebedrijven hun beleid in lijn met Parijs heeft gebracht, en op de verschillende criteria sterk te kort schieten. Desalniettemin hebben veel van de beleggers die onderdeel zijn van Climate Action 100+ resoluties die oproepen tot Paris Alignment niet gesteund. Het gevaar is dat dit instrument van Climate Action 100+ leidt tot inzet op kleine verbeteringen, terwijl volledige Paris Alignment noodzakelijk is. Het kan daarmee gemakkelijk

---

³⁰ Slager and Chapple, 2016: "Carrot and Stick? The Role of the Financial Market Intermediaries in Corporate Sociale Performance" *Business & Society* 55 (3): 398-426.

³¹ APG, "we zijn een betrokken aandeelhouder, maar geen activist", 15 januari 2021:

<https://apg.nl/nl/publicatie/we-zijn-een-betrokken-aandeelhouder-maar-geen-activist/>

³² Blog op Fossilvrij NL, 15 april 2021, <https://gofossilfree.org/nl/met-welke-smoes-komt-abp-dit-keer/>

³³ Persbericht ABP, 7 juli 2021,

<https://www.abp.nl/over-abp/actueel/nieuws/menno-snel-stopt-als-bestuurslid-bij-abp.aspx>

³⁴ APG, "we zijn een betrokken aandeelhouder, maar geen activist, 15 januari 2021:

<https://apg.nl/nl/publicatie/we-zijn-een-betrokken-aandeelhouder-maar-geen-activist/>

verworden tot een instrument van vertraging. Met halfslachtige Paris alignment schieten we echter nog niets op, daarvoor is de klimaatcrisis te urgent.

Een groot deel van ABP's engagement-beleid vindt plaats in persoonlijke gesprekken.³⁵ Deze gesprekken brengen beperkingen met zich mee. Een bedrijf mag namelijk geen informatie verstrekken die een aandeelhouder potentieel voorkennis geeft. Daarnaast vinden deze gesprekken achter gesloten deuren plaats, en ook de rapportage van ABP hierover is nihil. Hierdoor is het niet in te zien wat de insteek was, welke resultaten beoogd werden en of dit resultaat ook behaald is. Op deze manier is het niet mogelijk om te controleren of ABP's engagement-beleid daadwerkelijk effectief is, hoewel ABP dit wel steeds claimt.

D. ABP verbindt geen consequenties als een bedrijf niet voldoet aan ABP's verwachtingen

In ABP's position paper over de energietransitie springen de hoge verwachtingen die ABP heeft ten aanzien van bedrijven er uit. Zo verwacht ABP dat energiebedrijven klimaatambities hebben in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs, die vertaald worden naar meetbare doelen voor de korte en middellange termijn. ABP verwacht dat oliebedrijven 'terughoudend' zijn met boren in het Noordpoolgebied, dat milieuschade bij bijvoorbeeld fracking voorkomen wordt en dat bedrijven alleen investeren in olie- en gasprojecten met een lage CO2-voetafdruk. Maar het blijft bij vrijblijvende verwachtingen, want ABP blijft investeren in bedrijven die zich hier schuldig aan maken.

ABP geeft aan dat ze de belangen verkopen van bedrijven die niet meedoen aan de energietransitie. Het probleem is alleen dat ze dit nauwelijks doen, en ook in bedrijven blijven investeren als hun plannen niet in lijn zijn met het Parijs-akkoord. Zo gaf Chevron onlangs aan om ondanks de aangenomen Follow This resolutie op de aandeelhoudersvergadering hun olie- en gasproductie op peil te willen houden.³⁶ Shell gaat naar verwachting in hoger beroep op de uitspraak in de klimaatzaak en ExxonMobil blijft lobbyen tegen klimaatbeleid.³⁷ Desondanks blijft ABP meer dan een miljard in deze drie oliereuzen investeren.

E. Zelfs met de strategie 'engagement & dialoog' is het niet noodzakelijk om aandelen te bezitten

APG geeft in interviews aan geen 'activistisch aandeelhouder' te willen zijn, maar juist de dialoog te verkiezen. Het probeert bedrijven te verleiden door ideeën uit te wisselen. Maar voor het uitwisselen van ideeën hoef je juist geen aandeelhouder te zijn. Door deze passieve kijk op stakeholder engagement, laat ABP een effectief instrument liggen.

---

³⁵ Zie voor een overzicht van de bedrijven waar ABP mee gesproken heeft:

<https://www.abp.nl/images/engagement-bedrijven-2019.pdf>

³⁶ Reuters, "Chevron has no plans to shrink conventional energy business", 24 juni 2021,

<https://www.reuters.com/business/energy/reuters-events-chevron-says-no-plans-shrink-conventional-energy-business-2021-06-24/>

³⁷ Unearthed, "Inside Exxon's playbook", 30 juni 2021,

<https://unearthed.greenpeace.org/2021/06/30/exxon-climate-change-undercover/>

APG-topvrouw Kruse geeft aan dat divesteren niet de voorkeur heeft “omdat we dan onze invloed verliezen”. Dat klopt niet: ook als een investeerder geen aandelen of obligaties heeft, kan het met een bedrijf in gesprek gaan en de voorwaarden toelichten waarin het bereid is om (weer) te investeren.³⁸

F. ABP zet engagement niet in bij banken en andere financiële instellingen.

Net als pensioenfondsen, spelen banken een cruciale rol in de energietransitie. Banken financieren onder andere nieuwe fossiele projecten, terwijl de fossiele projecten die op dit moment in ontwikkeling zijn, de temperatuur al boven 2°C zouden brengen. Bij drie banken - Barclays, Bank of Montreal en Bank of Toronto - zijn in 2020 resoluties ingediend die zich richten op de uitfasering van de financiering van *high carbon industries*. Deze resoluties zijn niet door ABP gesteund. De resoluties waar ABP wel voor stemt, zijn vrijblijvender van aard en minder concreet. Om een voorbeeld te geven: ABP geeft steun aan een resolutie bij J.P. Morgan Chase waarin dit bedrijf wordt opgeroepen om een rapport uit te brengen waarin het uitzet “if and how it intends to reduce the GHG-emissions associated with its lending activities in alignment with the Paris’ Agreement”. Tegelijkertijd onthield het zich van stemming bij een resolutie bij Barclays waarin om een concreet uitfaseringsplan voor de financiering van de fossiele industrie wordt gevraagd.³⁹

Ook bij banken geldt dus dat als resoluties oproepen tot concrete doelstellingen om het financieringsbeleid in lijn met de doelstellingen van het Parijs-Akkoord te brengen, dat ABP tegenstemt. Ook roept ABP banken niet op om hun lobby-activiteiten in lijn te brengen met de doelstellingen van het Parijs-akkoord. Daarnaast valt op dat ABP met banken geen engagement door middel van gesprekken doet.⁴⁰ ABP laat hiermee een grote kans liggen om invloed aan te wenden om de financiering van nieuwe fossiele projecten vanuit banken een halt toe te brengen. ABP zou de tijd die het beschikbaar heeft voor engagement juist strategischer moeten inzetten bij de sectoren waar het effect het grootst zou zijn, dus bij andere financiële instellingen. Bij fossiele bedrijven heeft divestment een groter effect.

G. Climate Action 100+ als sta-in-de-weg van ambitieuzer klimaatbeleid

Een aandeelhouder kan in samenwerking met anderen krachtiger optreden, maar ABP gebruikt dit argument als een excuus om tijdens aandeelhoudersvergaderingen niet te hoeven stemmen voor klimaatresoluties. ABP is aangesloten bij Climate Action 100+, een initiatief van investeerders dat zegt invloed te willen uitoefenen op de grootste uitstoters en daarvoor in gesprek gaat met deze bedrijven. Waar het aan de ene kant belangrijk is dat bedrijven gezamenlijk invloed uitoefenen op bedrijven, gebruikt ABP (en ook andere Climate Action 100+-leden) de deelname aan deze gesprekken als excuus om verdergaande resoluties niet te steunen.

In de woorden van Mark van Baal, oprichter van Follow This: “In a series of joint statements with oil and gas companies, CA100+ consistently lent its backing to plans that omit concrete emissions

³⁸ Piet Sprengers, “de twee gezichten van de fossiele energiesector”, 7 augustus 2020:

<https://www.duurzaambedrijfsleven.nl/energie/34371/opinie-de-twee-gezichten-van-de-fossiele-energiesector>

³⁹ Bloomberg, Barclays Shareholders Reject Second Climate Change Resolution, 5 mei 2021

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-05-05/barclays-shareholders-reject-second-climate-change-resolution>

⁴⁰ In dit overzicht geeft ABP aan met welke bedrijven het gesprekken voert. Hier zitten nauwelijks banken of financiële instellingen bij bij. <https://www.abp.nl/images/engagement-bedrijven.pdf>

targets for the period to 2050. However well-intentioned this form of engagement, the public approval served as a fig leaf to hide inaction. It has helped oil companies to keep talking about the Paris Agreement, while doing nothing to curb emissions for the medium term.”⁴¹ Door niet mee te stemmen met klimaatresoluties, maar wel legitimiteit te verlenen aan de werkwijze van de fossiele reuzen, verwordt een initiatief als Climate Action 100+ tot een instrument waarmee goede sier kan worden gemaakt, maar juist de noodzakelijke transitie in de weg staat.

H. Engagement werkt niet bij de fossiele sector

ABP zegt vooral invloed te willen aanwenden bij fossiele bedrijven, en doet daarmee de aanname dat deze bedrijven de transitie ook daadwerkelijk gaan maken. Het feit dat klimaatresoluties bij onder andere Shell, Total, Equinor op zoveel weerstand van het bestuur in kwestie oproepen, en daarnaast op onvoldoende steun van aandeelhouders kan rekenen, laat zien hoe moeilijk het is om van een bedrijf te vragen hun kernactiviteit af te bouwen.

Dit legt bloot dat er een essentieel verschil is tussen engagement met de fossiele sector en niet-fossiele sector. Piet Sprengers (ASN-bank) legt dit uit: “Natuurlijk kan engagement effectief zijn, maar niet als een bank of belegger een sector vraagt te veranderen door haar kernactiviteit af te bouwen. Kledingbedrijven vragen kinderarbeid in hun ketens uit te bannen is iets anders dan ze vragen geen kleding meer te maken. Het bedrijf moet dan geheel omscholen en nieuwe markten ontwikkelen. De transitie, en daarmee de weerstand, is simpelweg te groot.” Bij Amerikaanse bedrijven is het zelfs bijzonder lastig om aandeelhoudersresoluties überhaupt op de agenda te krijgen.⁴² Op het moment dat ABP daadwerkelijk door middel van engagement invloed wil aanwenden op de energietransitie, zou het deze tijd beter inzetten bij bedrijven die de vraag naar energie kunnen beïnvloeden. Daar is grote winst te behalen. Bij fossiele bedrijven is het juist belangrijk dat hun social license om nieuwe fossiele projecten te doen weggenomen wordt, en kapitaalstromen naar deze bedrijven opdrogen.

Ook RUG-onderzoekers Auke Plantinga en Bert Scholtens geven de beperkingen aan wat er met engagement bereikt kan worden binnen de fossiele sector.⁴³ Zelfs bij een geleidelijke transitie hebben fossiele bedrijven weinig financiële ruimte om te investeren in de energietransitie. Precies dit zien we terug in de nieuwe plannen van Shell, waarin Shell aangeeft de transitie te gaan financieren met hun olie- en gasverkoop.⁴⁴ Het is dus zeer de vraag of kolen-, olie- en gasbedrijven de noodzakelijke omslag gaan maken om hun beleid in lijn te brengen met wat nodig is volgens Parijs. De huidige plannen van kolen-, olie- en gasbedrijven laten in ieder geval zien dat dit vooralsnog niet het geval is.

---

⁴¹ Mark van Baal en Mark Ashurst, 12 januari 2021 in Responsible Investor:

<https://www.responsible-investor.com/articles/climate-action-100-alliance-is-bigger-than-big-oil>

⁴² Mark Ashurst en Mark van Baal, 28-1-2021, “SEC’s sympathy with Big Oil will test Biden Administration’s climate credibility”, <https://www.energyvoice.com/opinion/294733/sec-big-oil-biden/>

⁴³ Auke Plantinga & Bert Scholtens (2020) The financial impact of fossil fuel divestment, Climate Policy, DOI: [10.1080/14693062.2020.1806020](https://doi.org/10.1080/14693062.2020.1806020)

⁴⁴ NOS, 1 februari 2021, “Shell zet in op handel in energie, niet op bouw windmolens en zonneparken”,

<https://nos.nl/artikel/2366916-shell-zet-in-op-handel-in-energie-niet-op-bouw-windmolens-en-zonneparken.html>

3.

Het duurzaamheidsbeleid van ABP schiet tekort

A. De duurzaamheidscriteria in het beleggingsbeleid van ABP zijn boterzacht

ABP neemt vier factoren mee in het beoordelen van beleggingen, te weten: risico, rendement, kosten en ESG-factoren. Dit betekent dat ook als een bedrijf laag scoort op ESG-factoren, ABP hier nog steeds in kan investeren als het juist goed scoort op risico, rendement en kosten. Een dergelijke afweging werkt daardoor niet. Paris-alignment en mensenrechten zouden een basisvoorwaarde zou moeten zijn voor investeringen, en niet één van de beoordelingsgronden.

In een [radio-interview bij BNR](#) wordt Annette Mosman, de nieuwe topvrouw van APG die namens ABP het pensioen uitvoert, kritisch doorgevraagd waarom het geen steun heeft gegeven aan de klimaatresolutie bij Shell. Annette Mosman benadrukt dat APG belegt met pensioen-euro's, dus dat ze naast het criterium duurzaamheid ook naar risico, rendement, en kosten moeten kijken. Met andere woorden: APG wil niet te veel eisen van oliebedrijven, omdat dan het rendement onder druk komt te staan. Duurzaamheid is belangrijk, tot het de portemonnee raakt.

Dit is een enorm kortzichtige kijk op de energietransitie, want klimaatverandering leidt - naast een onleefbare planeet - juist tot grote financiële risico's. Maar het laat ook zien waarom pensioenfondsen niets te zoeken hebben bij oliebedrijven. Als de energietransitie slaagt, dan maken pensioenfondsen fors verlies op hun beleggingen in fossiel. Maar als we de macht van de fossiele industrie niet beteugelen en de transitie niet maken – met desastreuze gevolgen voor mensen wereldwijd – verliezen we een leefbare wereld. Investeren in fossiel leidt altijd tot verlies.

B. ABP's reductiedoelstellingen schieten tekort

In het duurzaamheidsbeleid van ABP staat niet dat ABP streeft naar een CO2-neutrale beleggingsportefeuille, maar enkel dat ABP als visie heeft dat er "in 2050 een klimaatneutrale wereldeconomie gerealiseerd [moet] zijn". ABP lijkt qua CO2-ambities eerder volgend te zijn, dan zelf hier leidend in te zijn. ABP streeft ernaar om in 2025 de CO2-voetafdruk van de [aandelenportefeuille](#) te reduceren met 40% ten opzichte van 2015. PME en PMT willen de voetafdruk in 2025 met 50% verminderen. Dit percentage is niet in lijn met wat de EU ambieert (55%). Daarbij zouden juist beleggers sturend moeten zijn, en dus ambitieuzere reductiedoelstellingen hebben.

In het berekenen van de CO2-voetafdruk rekent ABP enkel scope 1 en scope 2 mee, en niet scope 3, de uitstoot van de klanten en leveranciers van een bedrijf. Simpel gezegd betekent dit dat de eigen uitstoot van bedrijven als Shell wel wordt meegeteld, maar de uitstoot van de klanten van bv Shell niet (zoals het daadwerkelijke verbranden van benzine door auto's). Op die manier kan ABP in oliebedrijven blijven investeren, terwijl het toch de eigen reductiedoelstellingen haalt. Dit geeft een vertekend beeld van de beleggingsportefeuille.

ABP zou daarom ook verantwoording moeten afleggen over scope 3, in ieder geval van de fossiele sector.

C. De rapportages, jaarverslagen en cijfers van ABP zijn niet volledig en vertonen inconsistenties

In ABP's jaarverslag van 2020 ontbreken de cijfers met betrekking tot de energieportefeuille die belangrijk zijn om de voortgang van ABP te beoordelen. Hierdoor is niet in te zien in hoeverre in de beleggingsportefeuille de transitie naar hernieuwbare energie wordt ingezet, en carbon-intensieve energie wordt uitgefaseerd. Om een indruk te krijgen zijn we daarom aangewezen op het zelf doorspitten van de cijfers, of aangaan op de cijfers die APG verstrekt (in het besef dat dit niet volledig overeenkomt met de beleggingsportefeuille van ABP).

In de verslaggeving van Nu.nl wordt verwezen naar een bedrag van 15,3 miljard euro dat geïnvesteerd wordt in de fossiele industrie⁴⁵. Dit bedrag is niet uit het jaarverslag te herleiden, en lijkt - gezien de grote aandacht voor dit onderwerp - bewust uit de rapportage te zijn gehouden. Om een beter zicht te krijgen op de energieportefeuille, moet ABP een onderscheid maken in de investeringen binnen de energieportefeuille, zoals in het verslag Duurzaam en Verantwoord Ondernemen uit 2019 op pagina 20 stond. Hierin moet een onderscheid worden gemaakt in energievormen, zoals kolen, olie, gas, hernieuwbare energie en kernenergie. Ook zien we graag terug hoeveel ABP belegt in bedrijven die in teerzand investeren.

Daarnaast geeft ABP in het jaarverslag aan dat de investeringen die vallen onder SDG7, duurzame en hernieuwbare energie, zijn toegenomen tot 13,8 miljard euro. ABP zet dit bedrag in mediaverslaggeving af tegen de investeringen in fossiele energie: "Ik hoop dat we vanaf dit jaar voor het eerst meer investeren in duurzame energie en technologie dan in fossiele brandstoffen, aldus bestuurslid Menno Snel.⁴⁶ Het is echter onduidelijk welke bedrijven onder SDG7 vallen, maar het is zeker dat dit ook bedrijven zijn die niet in de energie-sector actief zijn. Een voorbeeld die ABP in het jaarverslag geeft is bijvoorbeeld Northvolt, een fabrikant voor batterijen voor elektrische auto's.⁴⁷ Maar andere carbon-intensieve bedrijven, zoals bijvoorbeeld Tata Steel, worden (terecht) ook niet meegenomen in de fossiele portefeuille. Door 'duurzame' investeringen af te zetten tegen fossiele investeringen, vertroebelt ABP de beeldvorming. Hierdoor suggereert ABP dat 'duurzaam' dit jaar 'fossiel' gaat inhalen, terwijl hierbij appels met peren worden vergeleken. Uit de meest recente analyse blijkt dat ABP nog steeds 3,5 keer meer in fossiele brandstoffen investeert dan in hernieuwbare energie.⁴⁸

Tot slot zijn de cijfers die ABP verstrekt onvolledig. ABP verstrekt de gegevens uit private equity niet, waardoor maar liefst de helft van de fossiele investeringen buiten het zicht om gebeurt. Uit de analyse die de Amerikaanse data-analist Global SWF op basis van de verstrekte gegevens van ABP heeft gemaakt, komt SWF uit op een bedrag van 7,7 miljard, terwijl ABP dus aan de media een bedrag van 15,3 miljard verstrekt. Hier moet ABP meer openbaarheid over geven.

---

⁴⁵ NU.nl, ABP: Duurzame investeringen gaan fossiel 'hopelijk' dit jaar inhalen, 3 mei 2021:

<https://www.nu.nl/klimaat/6131105/abp-duurzame-investeringen-gaan-fossiel-hopelijk-dit-jaar-inhalen.html>

⁴⁶ ibid

⁴⁷ ABP, Jaarverslag 2020, <https://view.publitas.com/cfreport/abp-jaarverslag-2020/page/78>

⁴⁸ SWF, ABP Investments Commentary, juni 2021,

https://631nj1ki9k11gbkx39b3qz-wpengine.netdna-ssl.com/nl/wp-content/uploads/sites/14/2021/06/20210624.ABP_.Summary.pdf, pagina 8

D. Meerderheid deelnemers wil dat ABP duurzaam belegt

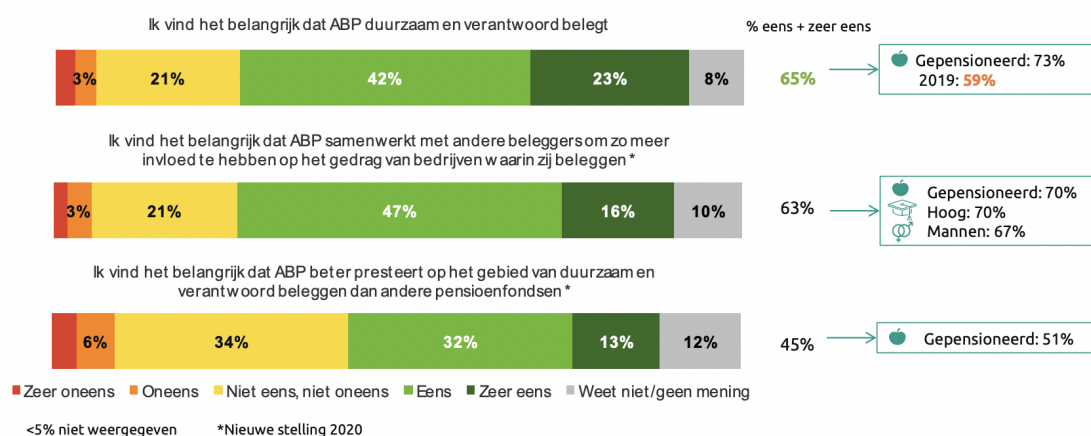
65 procent van de deelnemers vindt het belangrijk dat ABP duurzaam belegt, tegenover slechts 6 procent van de deelnemers die dit niet belangrijk vindt.⁴⁹

Belang van duurzaam en verantwoord beleggen

Bij duurzaam en verantwoord beleggen worden, naast aspecten als rendement, risico en kosten, ook de gevolgen voor mens en milieu meegenomen in de beslissingen om ergens wel of niet in te beleggen. Daarnaast is er aandacht voor een deugdelijk ondernemingsbestuur van de bedrijven waarin wordt belegd. Duurzaam en verantwoord beleggen wordt ook wel maatschappelijk verantwoord beleggen genoemd.

In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen? (Basis – allen, n=1.008)

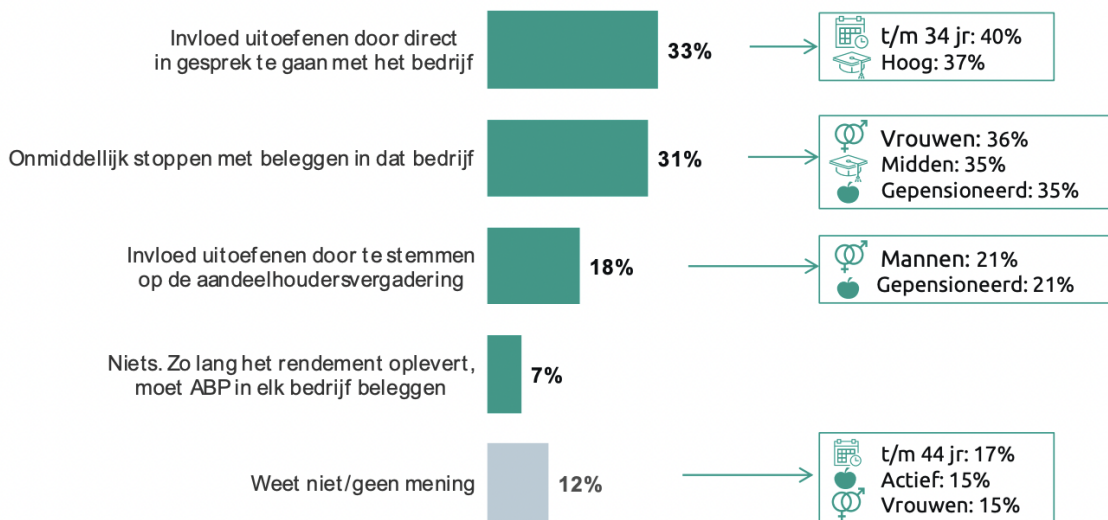
Daarnaast stelt ABP vragen aan deelnemers over de strategie die ABP zou moeten toepassen: namelijk uitsluiten, stemmen op aandeelhoudersvergadering of in dialoog gaan. Deze vraagstelling is erg apart, want deze strategieën kunnen gecombineerd worden of elkaar opvolgen. Ook deelnemers die willen dat ABP in dialoog gaat met bedrijven, kunnen van mening zijn dat ABP bedrijven moet uitsluiten die geen vorderingen maken of na engagement hun beleid niet in lijn met het Parijs Akkoord brengen. Opvallend is dat maar 7 procent van de deelnemers vindt dat ABP niets hoeft te doen als een bedrijf niet duurzaam is of mensenrechten schendt. Dit laat zien hoe groot het draagvlak is onder deelnemers dat ABP duurzaam belegt.

⁴⁹ ABP, Draagvlak duurzaam en verantwoord beleggen 2020 Highlights rapportage, oktober 2020, <https://www.abp.nl/images/Highlights%20onderzoek%20ABP%20Duurzaam%20beleggen%202020.pdf>

Engagement of uitsluiten

Stel dat ABP in een bedrijf belegt en dat bedrijf blijkt bij nader inzien niet duurzaam of maatschappelijk verantwoord te zijn. Bijvoorbeeld omdat het bedrijf vervuilend is, de arbeidsomstandigheden bij dit bedrijf slecht zijn, of dat er sprake is van corruptie.

Wat vind jij dat ABP in zo een situatie zou moeten doen? (Basis - allen, n=1.008)

Tot slot

Al in 2007 zegt ABP in een interview met de Volkskrant “al jaren bezig te zijn met de verankering van duurzaamheidscriteria in ons beleggingsbeleid.”⁵⁰ In 2015 kondigde ABP aan dat het alleen in bedrijven wil investeren die een plan richting meer duurzaamheid kunnen overleggen.⁵¹ In 2020 zei Corien Wortmann in een interview met de Volkskrant: “Wij zijn altijd met die bedrijven in gesprek, en als ze plannen hebben voor verbetering, blijven we in ze beleggen. Natuurlijk is beloven niet genoeg: die bedrijven moeten ook leveren. Zo niet, dan trekken we ons terug.” Ondanks al deze mooie woorden is de uitkomst van dit duurzaamheidsbeleid dat ABP investeert in bedrijven als ExxonMobil en Chevron, in Shell waarbij er een rechter aan te pas moest komen om de koers te laten bijstellen, in kolenbedrijven die uitbreiden en in bedrijven die volop inzetten op het vervuilende schaliegas. Kortom: bedrijven wiens beleid niet in lijn is met het klimaatakkoord van Parijs.⁵²

ABP heeft aangekondigd dat het de lat hoger wil gaan leggen⁵³, maar nog steeds decennialang in fossiel wil blijven investeren.⁵⁴ De aanpassing die ABP naar verwachting zal aankondigen is dat ABP bedrijven strenger zal beoordelen op klimaatinspanningen, precies wat het al beloofde te gaan doen in 2015. Om de temperatuurstijging onder de 1,5 graden te houden, is er geen ruimte meer voor nieuwe fossiele projecten. Dit betekent dat ook pensioenfondsen niet langer in bedrijven moeten investeren die nieuwe fossiele projecten opzetten en dat de *cost of capital* zodanig hoog wordt dat fossiele bedrijven geen ruimte hebben om nieuwe fossiele projecten op te zetten. Het is juist noodzakelijk dat pensioenfondsen volop gaan inzetten op het investeren in rechtvaardige klimaatoplossingen.

We hebben naast een technologische omslag zo snel mogelijk een grote maatschappelijke omslag nodig. Volgens wetenschappers van het Potsdam Instituut zijn social tipping points - steeds snellere veranderingen in de samenleving die weer leiden tot nieuwe ontwikkelingen - onze beste kans om de opwarming te beperken tot 1,5 graden Celcius. De urgentie van de klimaatcrisis is zodanig dat we nu alles op alles moeten opzetten om snel een nieuw duurzaam normaal te creëren waarin de duurzame keuze in alle opzichten de meest aantrekkelijke is. Voor beleidsmakers, bedrijven en burgers. Juist pensioenfondsen kunnen door te sturen met geld een aanjager zijn van verandering en een social tipping point in gang te zetten door te divesteren uit kolen-, olie- en gasbedrijven. Als een pensioenfonds zo groot als ABP uit fossiele bedrijven gaat, trekt het andere pensioenfondsen mee - zeker omdat dit onderwerp al overal in de wereld speelt en de divestmentbeweging al commitments heeft gerealiseerd voor een bedrag van 15 biljoen.⁵⁵ Als ABP divesteert is het daarnaast een krachtig signaal naar andere financiële instellingen, als banken en vermogensbeheerders dat op gaan volgen. ABP gebruikt dan als investeerder de sturende kracht van geld, en wordt een aanjager, in plaats van een volger in de klimaattransitie.

---

⁵⁰ De Volkskrant, “We hebben niets te verbergen”, 6 april 2007,

<https://www.volkskrant.nl/economie/we-hebben-niets-te-verbergen~b81a383e/>

⁵¹ Financieel Dagblad, “ABP dumpst 30% van beursfondsen in actieplan duurzaam beleggen“, 14 oktober 2015:

<https://fd.nl/ondernemen/1122708/pensioenfondsen-abp-wil-duurzamer-gaan-beleggen-rgg1ca6dEhGZ>

⁵² The Carbon Underground 200:

<https://www.ffisolutions.com/research-analytics-index-solutions/research-screening/the-carbon-underground-200/>

⁵³ Nieuwsbericht ABP, 25 juni 2021,

<https://www.abp.nl/over-abp/actueel/nieuws/het-is-noodzaak-dat-we-onze-ambitie-aanscherpen.aspx>

⁵⁴ Dit laatste zegt Corien Wortmann tijdens de speech op de demonstratie van 25 juni.

⁵⁵ 350.org, 1200+ Divestment Commitments, <https://gofossilfree.org/divestment/commitments/>